

Ympäristöministeriö

Sosiaali- ja terveysministeriön lausunto hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta

Ympäristöministeriö on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriöltä lausuntoa jätelain muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan Sanna Marinin hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti, että kunnallisen jätehuollon toimijan ulosmyyntiraja pidetään 10 prosentissa myös 1.1.2030 alkaen. Esityksessä ehdotetaan sosiaali- ja terveydenhuoltoa (SOTE) sekä pelastustoimea (PELA) koskevaan uudistukseen liittyvän siirtymäsäännöksen lisäämistä jätelakiin. Säännöksellä säilytettäisiin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen kiinteistöillä syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuollon järjestämisvastuu kunnalla enintään vuoden 2025 loppuun saakka. Hallituksen esitysluonnos on tehty virkatyönä kuullen myös terveydenhuoltoalan ympäristöpalveluiden toimijoita sekä Kuntaliittoa. Ehdotusta kunnallisen jätehuollon toimijan ulosmyyntirajan pitämiseksi 10 prosentissa myös 1.1.2030 jälkeen on perusteltu Kilpailu- ja Kuluttajaviraston teettämällä selvityksellä.

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää ehdottoman tärkeänä nyt ehdotettua siirtymäsäännöstä, koska hyvinvointialueilla ei ole ollut aikaa järjestää sosiaali- ja terveydenhuollon toimipisteiden tarvitsemien jätehuollon palveluiden kilpailutus asianmukaisesti 2023 alkuun mennessä, jolloin hyvinvointialueet aloittavat toimintansa.

Nyt lausuttavan hallituksen jätelain muutosesitysluonnoksessa ehdotetaan, että viimeistään 2026 alkuun mennessä SOTE/PELA-alueiden olisi kilpailutettava niiden kiinteistöissä syntyvän jätteen tarvitsemat jätehuoltopalvelut (kuljetus ja käsittely). Syntyvän ja uudelleen kilpailutettavan jätteen määrän on po. hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.2.3. arvioitu olevan 50 000 tonnia vuodessa. Tämä määrä vastaisi noin kahta prosenttia kunnallisten jätehuollon toimijoiden liikevaihdosta. Arvio SOTE-jätteen vuotuisesta kertymästä on saatu sillä oletuksella, että näiden jätteiden osuus on 1,5 % yhdyskuntajätteen kokonaiskertymästä. Sosiaali- ja terveysministeriön tekemän Helsingin SOTE-palveluiden (Helsingin oma palvelutuotanto ja Helsingin osuus HUS:n palvelutuotannosta) jätteiden vuosikertymän pohjalta tekemän laskelman mukaan julkisten SOTE-kiinteistöissä vuosittain syntyvän jätteen määrä voisi olla selvästi korkeampi kuin po. hallituksen esityksen arvio.

Karkeasti ottaen puolet SOTE/PELA-alueiden kiinteistöissä syntyvästä jätteestä on kierrätykseen kelpaamatonta. Tästä kierrätykseen kelpaamattomasta jätteestä on huolehdittava termisesti; pieni osa terveydenhuollolle ominaisista tai niissä syntyvistä vaarallisista, biologisista ja/tai tartunnanvaarallisista jätteistä pitäisi voida syöttää arinapolttolaitoksissa erillisyöttönä. Tampereen ja Riihimäen arinapolttolaitoksissa on erillisyöttömahdollisuus vaarallisille ja tartunnanvaarallisille jätteille. Vantaan Energian lähinnä teollisuusjätteille tarkoitettu uusi jätteenpolttolaitos ottaa vastaan terveydenhuollolle ominaisia jätteitä. Vantaan Energialla on myös tarkoitus rakentaa pieni uusi kattila vaarallisille

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sosiaali- ja terveysministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 33
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 8
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

02951 63415
+358 2951 63415

kirjaamo.stm@gov.fi
stm.fi

jätteille kuten lääkejätteille. Sosiaali- ja terveysministeriö on pitkin 2000-lukua tähdentänyt polttolaitosten merkitystä ei vain SOTE-toimijoiden tarpeiden vaan myös kokonaisturvallisuuden näkökulmasta. Osa terveydenhuollolle ominaisista jätteistä on jouduttu perinteisesti tuhoamaan ilman termistä hyödyntämistä. Jätteiden terminen tuhoamislaitos sijaitsee Riihimäellä (Ekokem).

Hyvinvointialueet joutuvat nyt lausuttavan hallituksen esitysluonnoksen mukaan kilpailuttamaan ostamansa jätehuollon palvelut viimeistään alkuun 2026. Markkinaehtoisesti ostettavien jätehuollon palveluiden ostajat ovat hyvin erilaisessa asemassa eri puolilla Suomea polttolaitostarjonnan suhteen. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla monen muun toimijan tapaan HSY kiertää kunnallisen toimijan ulosmyyntirajaa perustamallaan tytäryhtiöllään, joka toimii 100 %:sti markkinaehtoisesti. Joillakin alueilla kuten esimerkiksi Pirkanmaalla kunnallisen polttolaitoksen osallistumista markkinatarjontaan taas rajoittaa em. 10 % sääntö. Kainuusta Etelä-Savoon Itä- ja Keski-Suomen kattavalla noin miljoonan ihmisen alueella ei ole saatavilla - muun Suomen tapaan - arinapolttopalveluita terveydenhuollolle ominaisille jätteille. Tälle alueelle jätteenpolttopalveluita tarjoaa Varkaudessa sijaitseva Riikinnevan polttolaitos, jonka leijupetiteknikka ei salli siellä poltettavan terveydenhuollolle ominaisia jätteitä.

Kilpailu- ja Kuluttajaviraston selvityksen käytännössä ainoa tarkastelukulma oli optimoida kunnallisen jätehuollon toimijan ulosmyyntirajaa siten, että EU:n sitoviin erittäin korkeisiin kierrätystavoitteisiin voitaisiin päästä. Sosiaali- ja terveysministeriö pitää ongelmana, että sille tärkeän turvallisuutta edistävän jätteenpolttolaitostarjonnan riittävyttä ja oikeanlaista ohjausta ei ole lähtökohtaisesti otettu huomioon Kilpailu- ja Kuluttajaviraston selvityksessä, vaikka po. hallituksen esityksen luonnoksen yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan:

”Vastuun siirron jälkeen hyvinvointialueen on kilpailutettava myös käsittelypalvelut ja esimerkiksi jätteen energiana hyödyntämispalvelujen saatavuudessa voi olla puutteita ainakin lähivuosina.”

Sosiaali- ja terveysministeriö tähdentää, että on tärkeää, että hyvinvointialueiden jätehuollon järjestämisen kannalta muodostuisi toimiva ohjausjärjestelmä, jossa paikalliset vahvuudet ja resurssit olisivat myös hyödynnettävissä siten, että esimerkiksi kilpailutusten myötä jätteiden siirtokuljetukset eivät venyisi turhan pitkiksi tai että siitä huolimatta, että jollain alueella on polttokapasiteettia SOTE-jätteille, niitä kilpailuttamisen myötä tai alhaisen markkinaehtoisesta ulosmyyntirajan vuoksi jouduttaisiin kuljettamaan poltettavaksi ulkomaille esimerkiksi Viroon tai Ruotsiin.

Sosiaali- ja terveysministeriö esittää, että ympäristöministeriössä tarkasteltaisiin kunnallisen jätehuoltotoimijan ulosmyyntirajan nostoa esimerkiksi määräaikaisesti nykyisestä kymmenestä prosentista. Tällä voitaisiin varmistaa alkuvaiheessa hyvinvointialueiden tarvitsemat kohtuuhintaiset riittävät arinapolttopalvelut. Tämä ulosmyyntiraja voi maksimissaan sitovan EU-lainsäädännön mukaan olla 20 prosenttia.

Kansliapäällikkö

Veli-Mikko Niemi

Lääkintöneuvos

Mikko Paunio

Jakelu YM Ympäristöministeriö

Tiedoksi Perhe- ja peruspalveluministeri Aki Lindenin esikunta

VN/621/2022-STM-6

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: